

دهست نويز

(الوضوء)

پايه کانی^(۳۰) دهست نويز (اَرکانُ الوضوء)

نيهتی دهست نويز گرتن^(۳۱) و شوردي پرومته (دهم وچاو) و شوردي هردوو دهست له گهل ئه نيشکه کان دا و هه مسح کردي سهر و شوردي هردوو پي له گهل قاپه ره قه کان دا و به جي هينانی ئه م پايانه به ريز.^(۳۲)

(۳۰) مه به ستمان به پايه له ههر په رستنیکدا ، ئه وهيه که له ناوی په رسته که دايه و به نه کردي ئه و په رسته ی پي به تال ده بيته وه ، بۆ نمونه وهک (رُكُوع) بردن يا (سُجُود) بردن له نويزدا پايهيه (رُكُن) ه ، له ناوی نويزه که دايه و به نه کردي نويزه که به تال ده بيته وه ..

(۳۱) له فەرمووده ی خوی گه وه له سوره تی (المائدة الآية: ۶) ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا...﴾ واته: ئه ی ئه وانه ی که باوه پتان هیناوه ئه گهر و يستتان بو بۆ نويز هه لسن ئه وه .. ، وه هه روه ها له بهر فەرمووده که ی (عُمُرُ بِنُ الْخَطَاب) (خوی لی رازی بیت) که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) فەرمووی: ((إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ ...)) واته: به راستی کرده وه کان هه مو به نيه ته ... [رواه البخاری (۱/۹/۱) و مسلم (۱۹۰۷/۱۵۱۵/۳) و غیرهما].

تیبینی: شوینی نيه ته نها دلّه ، وه ووتنی به دهم داهینراوه (بدعه) یه ، پیغه مبهری خوا خوی به دهم نه یوتوه ، وه فەرمانیشی پي نه کردوه ، ونه یشیکردوه به سوننه تیش بۆ ئوممه ته که ی ، وه هاوه لان و شوین که وتوان و شوین که وتوانی ئه وانیش هیچیان به دهم نيه تیان نه هیناوه ، به لکو ئه مه ته نها رای که سانیکه له م دوايه دا ، وه رای که س نابيته شهرع ، وه باشترین ریباز ریبازی پیغه مبهری خوايه (ﷺ) .

(۳۲) له بهر فەرمووده ی خوی گه وهر له سوره تی (المائدة الآية: ۶) ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ...﴾ واته: ئه ی ئه وانه ی که باوه پتان هیناوه ئه گهر هه ستان بۆ نويز ئه وه پرومته تان و هردوو دهستان له گهل ئه نيشکه کانتاندا بشون ، وه سه رتان مه مسح بکه ن ، وه هردوو پیتان له گهل قاپه ره قه کانتان دا بشون .

چهند تیبینییهک :

(أ) هه ندیک له زانایان ده لین: به ریز کردي پايه کانی دهست نويز (تَرْتِيبُ اَرْكَانِ الوضوء) له پايه کانی دهست نويز نيه ، به لکو سوننه ته ، وه به لگه شیان فەرمووده که ی (مَقْدَامُ بِنُ مَعْدِ يَكْرُب) ه (خوی لی رازی بیت) که وا فەرمووی: ((أَتَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِوَضُوءٍ ، فَتَوَضَّأَ فَغَسَلَ كَفَيْهِ ثَلَاثًا ، وَغَسَلَ وَجْهَهُ ثَلَاثًا ، ثُمَّ غَسَلَ ذِرَاعَيْهِ ثَلَاثًا ، ثُمَّ تَمَضَّمْضَ وَأَسْتَنْشَقَ ثَلَاثًا ، ثُمَّ مَسَحَ بِرَأْسِهِ وَأُذُنَيْهِ ظَاهِرَهُمَا وَبَاطِنَهُمَا)) واته: ئاوی دهست نويزیان بۆ پیغه مبهری خوا (ﷺ) هینا ، جا ئه ویش دهست نويزی گرت و دهستی سی جار شورد و پرومته تیشی سی جار شورد ، پاشان بالی سی جار شورد ، پاشان ئاوی هه لدایه دهم ولووتیدا سی جار ، پاشان مه سحی سهر و هردوو گوپی کرد ، ناوه وه وده ره وه ی [رواه أبو داود (۱۲۷/۲۱۱/۱) و مهر حدیث صحیح بروهانه صحیح أبی داود (۱۱۲)].

.....

هنیش ده لیم: خوی به ریز کردي ئايه ته که به و شیوه یه که وا مه سحی سه ری خستوه ته نیوان شوردي دهست و پیوه خوی بۆ خوی به لگه یه کی ئاشکرايه له سه ر ئه وه ی به ریز کردي پايه کانی دهست نويز

(رُكْنَ) ه ، ئەگینا ئەو چى سوودىكى ههيه ؟! و (ثُمَّ) يش له زمانى عهريدا بۆ (تَرْتِيب) ه . وه فرموده كهى (مَقْدَاد) هيج به لگه يه كى تيدا نيه كه وا پايه كانى دهست نويز به پيز نه كرابيت ، به لكو ته نها ئاو هه لدا نه دم ولوتى تيدا دواخراوه ، ئەويش له پيوستيه كان (وَاجِبَات) ي دهست نويزه ، نه كه له پايه كانى ، چونكه له نايه ته كه دا باس نه كراوه ، وه هershstikish له نايه ته كه دا باس نه كرابيت يان پيوسته (وَاجِب) ه ، ئەگه ر پيغه مبهري خوا (ﷺ) فرمانى پي كرديت ، وه يان سوننه ته ئەگه ر فرمانى پي نه كرديت و ته نها كارى پي كرديت .

(ب) **مهسح كردنى سهر دهبيت هه موو سهر بگريته وه نه ك هه نديكى** ، وه ك هه نديك له زانايان ده لين ، چونكه نايه ته كه به گشتى ده فرمى : ﴿ وَأَمْسَحُوا بِرُؤُوسِكُمْ ﴾ وه له فرموده كهى (عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ) (خوای لى رازى بيت) هاتوه ((أَنْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَسَحَ رَأْسَهُ بِيَدَيْهِ ، فَأَقْبَلَ بِهِمَا وَأَدْبَرَ ، بَدَأَ بِمُقَدِّمِ رَأْسِهِ ثُمَّ ذَهَبَ بِهِمَا إِلَى قَفَاهُ ثُمَّ رَدَّهُمَا إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي بَدَأَ مِنْهُ)) واته : پيغه مبهري خوا (ﷺ) مهسح كردوه به هردوو دهستى ، جا له پيشى سه ريه وه دهستى پي كردوه تا پشتى سهر ، پاشان هردوو دهستى گيراوه ته وه بۆ ئەو شوينهى كه ليه وه دهستى پي كرد [رواه الجماعة]. جا ئەگه ر بلين : له فرموده كهى (مُغِيرَةُ بْنُ شُعْبَةَ) دا هاتوه ((أَنَّهُ ﷺ تَوَضَّأَ فَمَسَحَ بِنَاصِيَتِهِ وَعَلَى الْعِمَامَةِ)) واته : پيغه مبهري خوا (ﷺ) مهسحى پيشى سه رى (النَّاصِيَةِ) كردوه له گه ل ميژه ره كه يدا [رواه الترمذى]. ؟

منيش ده ليم : ئەو فرموده يه به لگه يه له سهر ئەوهى كه وا دروسته له جياتى هه موو سهر ئەگه ر يه كى ميژه رى له سهر دا بوو ، كه وا مهسحى پيشى سهر و ميژه ره كه بكات ، ئيتر پيوست به وه ناكات ميژه ره كه لا بدات ، وه هيج نابيته به لگه كه وا دروسته به ته نها مهسحى پيشى سهر بكات ! جا ئەگه ر وا بوايه وه ك هه نديك له زانايان ده لين ، ئەوه ده مانتوانى بلين : دروسته هه ر مهسحيشى له سهر نه كات ، چونكه له فرموده كهى (عَمْرُو بْنُ أُمَيَّةَ الضُّمَرِي) دا (خوای لى رازى بيت) هاتوه كه وا باوكى فرموى : ((رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَمَسَحُ عَلَى عِمَامَتِهِ وَخَفِيهِ)) واته : پيغه مبهري خوا (ﷺ) بينى مهسحى له سهر ميژه ره كهى و هردوو خوفه كهى كرد [رواه البخارى و أحمد وابن ماجه ، وله فرموده كهى (بيلال) يش دا (رواه الجماعة إلا البخارى و أبوداود) وه فرموده كهى (سلمان) و (ثوبان) (رواه أحمد) بيوانه (نيل الأوطار) (١٩٤/١-١٩٦)]. ده بينين ته نها مهسحى له سهر ميژه ره كهى كرد ، به لام خوئى و نيه ، چونكه ئەو فرمودانه ته نها به لگه ن له سهر ئەوهى ئەگه ر كه سيك ميژه ره له سهر يدا بوو ئەوه ده توانيت به ته نها مهسح له سهر ميژه ره كهى بكات ، يان له سهر پيشى سه رى (النَّاصِيَةِ) و ميژه ره كهى پيكه وه ، وه ئەگه ر ميژه ريشى له سهر دا نه بوو ئەوه مهسحى هه موو سه رى ده كات .

(ج) **له گه ل مهسحى سهر دا دهبيت مهسحى هه ردوو گوون بكريت** ، چونكه پيغه مبهري خوا (ﷺ) ده فرمى : ((الأذنان من الرأس)) واته : هه ردوو گووى - به شيكه - له سهر . [رواه ابن ماجه (٤٤٣/١٥٢)] بيوانه صحيح ابن ماجه (٣٥٧).

پيوستيه كانى ^(٣٣) دهست نويز (وَاجِبَاتُ الوُضوءِ)

دهست پي كردن به ناوى خوا ^(٣٤) ، و شوردى هه ردوو له پ پيش ئەوهى بيكاته ناوى دهست نويز كه دا ، ئەگه ر له خه وه هستا ^(٣٥) ، وه ئاو هه لدا نه دم ولوت و ده ر كردنه وهى ^(٣٦) ، وه دهست خستنه ناو په نجه كانى دهست و پي ^(٣٧)

(٣٣) پيوستيه كان (وَاجِبَات) ي هه موو په رستن (عبادة) يك ئەوه يه به نه كردنى به قهسته وه تاو نبار ده بيت ، به لام په رستن كه به تال نابيته وه - بۆ نمونه : وه كو (تَحِيَّات) ي يه كه مى نويزه سى پكاتى و چوار پكاتيان كه يه كيكه له پيوستيه كانى نويز ، ئەگه ر به قهسته وه نه خو ي نريت ئەوه نويزه كهى پي به تال نابيته وه ،

به لام تاوانبار ده بیټ ، وه نه گهر له یادی چوو ، نه وه تاوانباریش نابیت وه ته نها دوو سوجهی سهوی بو ده بات له خویندنی (تَحِيَات) ی کۆتایی و پيش (سَلَام) دانه وه .

(۳۴) له بهر فرموده که ی (أَبُو هُرَيْرَةَ) (خوای لِي رازی بیټ) که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرموی: ((لا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَتَوَضَّأْ لَهُ وَلَمْ يَتَوَضَّأْ لِمَنْ لَمْ يَذْكُرْ اسْمَ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ)) واته: نوژی نییه که سیک نه گهر دهست نوژی نه بیټ وه دهست نوژی نییه که سیک ناوی خوای له سهر نه بات [رواه أبو داود (۱۰۷/۱۷۴/۱) و ابن ماجه (۳۹۹/۱۴۰/۱) وهو حديث حسن برواه (صحيح ابن ماجه: ۳۲۰) للألبانی].

(۳۵) له بهر فرموده که ی (أَبُو هُرَيْرَةَ) (خوای لِي رازی بیټ) که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرموی: ((إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ مِنْ نَوْمِهِ فَلَا يَغْمِسَنَّ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ حَتَّى يَغْسِلَهُ ثَلَاثًا ، فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي أَيْنَ بَاتَتْ يَدُهُ)) واته: نه گهر یه کیکتان له خه وهستا نه وه دهست نه کاته قاپه که دا تا سی جار دهیشوات چونکه نازانیت شه وه دهستی له کویدا بووه - مه بهستی پیغه مبهری خوا (ﷺ) نه وه یه که وا له وانه یه دهستی له زه کهری یان له کۆمی دابیت وپیس بو بیټ - [متفق عليه واللفظ لمسلم برواه (شرح صحيح مسلم ۱۷۸/۳) للنووی].

(۳۶) له بهر فرموده که ی (أَبُو هُرَيْرَةَ) (خوای لِي رازی بیټ) که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرموی: ((إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَلْيَجْعَلْ فِي أَنْفِهِ مَاءً ، ثُمَّ لِيَنْتَثِرْ ...)) واته: نه گهر یه کیکتان دهست نوژی گرت نه وه ئاو بکاته لووتی و پاشان دهری بکاته وه ... [رواه أبو داود (۱۴۰/۲۳۴/۱) والنسائی (۶۶/۱) وعند البخاری (۱۶۲/۲۶۳/۱) و مسلم (۲۳۷/۲۱۲/۱) بنحوه].

وه له بهر فرموده که ی (لَقِيطُ بْنُ صَبْرَةَ) (خوای لِي رازی بیټ) که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرموی: ((أَسْبِغِ الْوَضُوءَ ، وَخَلِّ بَيْنَ الْأَصَابِعِ ، وَبَالِغِ فِي الْإِسْتِنْشَاقِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ صَائِمًا)) واته: دهست نوژی به جوانی بگره و په نه بخره نیو په نه کانه وه و زیاده پوهی له ئاو هله دانه لووتدا بکه مه گهر به پوژوو بیټ [رواه أبو داود (۱۴۲/۲۳۶/۱) وغيرهم وفي رواية أخرى لابی داود ((إِذَا تَوَضَّأْتَ فَمَضْمُضٌ))] واته: نه گهر دهست نوژی گرت نه وه ئاو له دهمت هله وه وهو حديث صحيح برواه صحيح ابی داود (۱۲۹، ۱۳۱).
(۳۷) له بهر فرموده که ی (لَقِيطُ بْنُ صَبْرَةَ) (خوای لِي رازی بیټ) برواه (پ ۳۶).

وه دهست خستنه ناو ریش^(۲۸).

سوننه ته گانی دهست نوژی

(سُنُّ الْوَضُوءِ)

شوردنی ههردوو له پ بو هه موو دهست نوژی^(۳۹) سیواک کردن^(۴۰) و سی جار سی جار بو هه موو نه ندامیک^(۴۱)

(۳۸) له بهر فرموده که ی (أَنْسُ بْنُ مَالِك) (خوای لِي رازی بیټ) که وا فرموی: ((أَنْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا تَوَضَّأَ أَخَذَ كَفًّا مِنْ مَاءٍ فَأَدْخَلَهُ تَحْتَ حَنَكِهِ فَخَلَّلَ بِهِ لِحْيَتَهُ ، وَقَالَ: هَكَذَا أَمَرَنِي رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ)) واته: پیغه مبهری خوا (ﷺ) نه گهر دهست نوژی بگرتایه ، گوئلیک ئاوی هله دهمت و ده یخسته ژیر چه نا که ی ، جا ناوی ریشی پی ته پده کرد وه ده یه فرموی: ئا به م شیوه یه په روه دگارم فرمانی پی کردوم [رواه أبو داود (۱۴۵/۲۴۳/۱) والبيهقي (۵۴/۱) وهو حديث صحيح برواه الإرواء (۹۲)].

(۳۹) له بهر فرموده که ی (عُثْمَانُ) (خوای لِي رازی بیټ) که وا داوای کرد ئاوی دهست نوژی بو بینن ، جا له قاپه که ئاوی کرده سهر ههردوو دهستیدا و سی جار شوردی ، پاشان دهستی راستی کرده ئاوی دهست نوژی که دا ، پاشان ئاوی هله داه دهم ولووتیدا و دهری کرده وه ، پاشان سی جار دهم وچاوی شورد وه ههردوو بالیشی تا نه نیشکه گانی ، پاشان مه سحی سهری کرد ، پاشان هر پایه کی سی جار شورد ، پاشان فرموی: پیغه مبهری خوا (ﷺ) بینی به م شیوه یه وه که دهست نوژی که ی من دهست نوژی گرت و فرموی: ((مَنْ تَوَضَّأَ نَحْوَ وَضُوءِي هَذَا ، ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ لَا يُحَدِّثُ فِيهِمَا نَفْسَهُ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ))

وه فہرموودہ کہی (أَبُو سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ) (خوای لى رازى بیټ) کہوا پیغہمبہرى خوا (ﷺ) فہرمووی: ((مَنْ تَوَضَّأَ فَقَالَ : سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ ، كُتِبَ لَهُ فِي رِقِّ ، ثُمَّ طَبِعَ بِطَائِعٍ ، فَلَا يُكْسَرُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ)) واتہ: ہر کہ سیئہ دست نوپڑ بگریټ ، پاشان بلیت: ((سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ)) ئەوہ لہ لاپہرہیہک دا بوی دہنوسریتہوہ پاشان موری لى دہدریت بہموریئک ناشکیټ تا پوڑی قیامہت [رواہ الحاکم (۵۶۴/۱) وەر صحیح بروانہ صحیح الترغیب والترہیب (۲۲۰)].

(۶۶) لہ بہر فہرموودہ کہی (عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانٍ) (خوای لى رازى بیټ) بروانہ (پ ۳۹).

دو تیبینی:

(أ) سیواک کردن لہ ہموو کاتیئکدا سوننہتہ ، بہ لزم لہ چہند حالہ تیئکدا زیاتر سوننہتہ:

یہ کہم: لہ گہل ہموو دست نوپڑیکدا: لہ بہر فہرموودہ کہی (أَبُو هُرَيْرَةَ) بروانہ (پ ۴۰).

دوہوم: لہ گہل ہموو نوپڑیکدا: لہ بہر فہرموودہ کہی (أَبُو هُرَيْرَةَ) (خوای لى رازى بیټ) کہوا پیغہمبہرى خوا (ﷺ) فہرمووی: ((لَوْ لَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِالسَّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ)) واتہ: لہ بہر ئەوہ نہ بیټ لہ سہر ئوممہتہ کہم نارہحہت دہبیټ ئەوہ فہرمانم پی دہکردن بہ سیواک کردن لہ گہل ہموو نوپڑیکدا [رواہ البخاری (۸۸۷/۳۷۴/۲) و مسلم (۲۵۲/۲۲۰/۱) و غیرہما إلا أن عند مسلم ((عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ)) واتہ: لہ کاتی ہموو نوپڑیکدا].

سریہم: لہ کاتی قورئان خویندن دا: لہ بہر فہرموودہ کہی (عَلِيٍّ) (خوای لى رازى بیټ) کہوا فہرمووی: فہرمانمان پی کراوہ بہ سیواک کردن ، وہ فہرمووی: ((إِنْ الْعَبْدُ إِذَا قَامَ يُصَلِّيَ أَتَاهُ مَلَكٌ فَقَامَ خَلْفَهُ يَسْتَمِعُ الْقُرْآنَ وَيَدْنُو ، فَلَا يَزَالُ يَسْتَمِعُ وَيَدْنُو ، حَتَّى يَضَعَ فَاؤَ عَلَى فِيهِ ، فَلَا يَقْرَأُ آيَةَ إِلَّا كَانَتْ فِي جَوْفِ الْمَلِكِ)) واتہ: لہ راستیدا بہندہ ئەگہر ہستا نوپڑ بکات ، فریشتہیہک دیت لہ پشتیہوہ دہوستیت گوی لہ قورئان دہگریټ و نزیک دہبیټہوہ ، بہ بہردہوامی گوی دہگریټ و نزیک دہبیټہوہ ، تا دہم دہخاتہ سہردہمی ، جا ہر ئایہ تیئک دہخویندیت دہچیټہ قورگی فریشتہ کہوہ [رواہ البیہقی (۳۸/۱) وەر حدیث صحیح لغیرہ بروانہ سلسلہ الأحادیث الصحیحة (۱۲۱۳) للالبانی].

چوارہم: کاتیک دیتہ ژورہوہ بؤ مال: لہ بہر فہرموودہ کہی (المقدّم بن شريح عن أبيه) (خوای لى رازى بیټ) فہرمووی: ((سَأَلْتُ عَائِشَةَ قُلْتُ: بِأَيِّ شَيْءٍ كَانَ يَبْدَأُ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا دَخَلَ بَيْتَهُ ؟ قَالَتْ: بِالسَّوَاكِ)) واتہ: پرسیارم لہ (عائشہ) کردو ووتم: پیغہمبہرى خوا (ﷺ) کاتیک دہگہراپہوہ مالہوہ بہ چی دہستی پی دہکرد؟ فہرمووی: بہ سیواک کردن [رواہ مسلم (۲۵۲/۲۲۰/۱) و أبوداؤد (۵۸/۸۶/۱) مع العون و غیرہما].

پینجہم: کاتیک شہوان لہ خہر ہلدہسیت: لہ بہر فہرموودہ کہی (حَدِيفَةَ) (خوای لى رازى بیټ) کہوا فہرمووی: ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ لِيَتَهَجَّدَ يَشْوِصُ فَاؤَ بِالسَّوَاكِ)) واتہ: پیغہمبہرى خوا (ﷺ) ئەگہر ہلبسایہ بؤ شہو نوپڑی دہمی پاک دہکردہوہ بہ سیواک [رواہ البخاری (۲۴۵/۳۵۶/۱) و مسلم (۲۵۵/۲۲۰/۱) و هذا لفظه و غیرہما].

(ب) ہیشتنہوہ پیش و بہردانہوہ پیئویست (وَأَجِبْ) ، وہ تاشینیشی حہرامہ ، چونکہ گورانی خہلقى خوایہ ، وہ لہ کردہوہ کانی شہیتانہ کہ دہلی: ﴿ وَالْأَمْرُ لَهُمْ فليغيرن خلق الله ﴾ (النساء الآية: ۱۱۹) واتہ: وہ فہرمانیان پی دہکہم کہوا بہدیہینراوہ کانی خوا بگورن .

وہ تاشینیشی لاسایی کردنہوہی ئافرہتہ ، کہ پیغہمبہرى خوا (ﷺ) نہ فہرہت (لَعْنَةُ) لى لى کردوہ ((لَعْنُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الْمُتَشَبِّهِينَ مِنَ الرُّجَالِ بِالنِّسَاءِ)) [رواہ البخاری (۵۸۸۵/۲۳۲/۱۰) و الترمذی (۲۹۳۵/۱۹۴/۴)] ، وہ پیغہمبہرى خوا (ﷺ) فہرمان (أمر)ی بہ ہیشتنہوہی کردوہ ، وہ فہرمانیش بؤ (وَأَجِبْ) ہ و ہک زانراوہ ، لہوانہ فہرموودہ کہی (إِبْنُ عُمَرَ) (خوایان لى رازى بیټ) کہوا پیغہمبہرى خوا (ﷺ) فہرمووی: ((خَالَفُوا

المُشْرِكِينَ وَفَرُّوا اللَّحَى وَأَحْفُوا الشَّوَارِبَ)) واته: جياوازی و پیچه وانهی (مُشْرِكٌ هـ) کان بکهن ، ریش بهیلینه وه و فراوانی بکهن ، وه سمیل (شوارب) یش کورت بکهنه وه [رواه البخاری (۵۸۹۲/۳۹۴/۱۰) و مسلم (۲۵۹/۲۳۲/۱)].
نَهْوَةٌ دَهْسَتْ نُوَيْذٌ بِتَالَا دَعَا تَهْوَةٌ

(مُبْطَلَاتُ الْوُضُوءِ)

هەر شتیک له پاش و پییشه وه دهر بیچیت^(۴۷) و خهوتن^(۴۸) و خواردنی گوشتی ووشتر^(۴۹) و دهست دانه پییش (ذکر) هوه به ئاره زوو^(۵۰).

(۴۷) ئیتر ئه و شته میز بییت یان ههرشتیکی تر بییت ، له بهر فهرموده ی خوی گه وه له سورتهی (المائده: ۶۰) دا ﴿ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ ﴾ واته: یان ئه گهر یه کیکتان له ئاوده ستخانه وه هاتنه وه .
 وه له بهر فهرموده که ی (أَبُوهُرَيْرَةَ) (خوای لئ رازی بییت) که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموی: ((لا تُقْبَلُ صَلَاةٌ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَتَوَضَّأَ)) واته: خوای گه وه نوئژ له یه کیک و هرنارگریت ئه گهر تووشی (حَدَّثَ) بییت تا دهست نوئژ نه گریته وه ، پیاویکی (حَضْرَمَوْت) ی ووتی: ئه ی (أَبُوهُرَيْرَةَ) (حَدَّثَ) چییه ؟ ئه ویش فهرموی: ((فِسَاءٌ أَوْ ضُرَاطٌ)) واته: تسه یان تره . [رواه البخاری (۱۳۵/۲۳۴/۱) و أحمد (۳۵۲/۷۵/۲) و أصل الحديث عند غیرهم بدون الزيادة].

وه فهرموده که ی (علی) (خوای لئ رازی بییت) بپوانه (پ ۱۱) وه له (إِبْنُ عَبَّاسٍ) هوه فهرموی: ((الْمَنِي وَالْوَدْيِ وَالْمَذْيِ ، أَمَا الْمَنِي فَهُوَ الَّذِي مِنْهُ الْعُسْلُ ، وَأَمَا الْوَدْيِ وَالْمَذْيِ فَقَالَ: إِغْسِلِ ذَكَرَكَ أَوْ مَذَاكِيرَكَ وَتَوَضَّأْ وَضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ)) واته: مهنی و پاش میزو و مهزی ، مهنی ، ئه وه ده بییت غوسلی لئ بگریت به لام پاش میزو مهزی ، ئه وه: زه که رت بشو و دهست نوئژ بگره وه وه ک چۆن بو نوئژ ده یگریت)) [رواه البيهقي (۱۱۵/۱) وهو حديث صحيح بپوانه صحيح ابوداود (۱۹۰)].

(۴۸) خه و تنیک که به راستی پیی بووتریت خه و تن به وه ی هوشی لای خوی نه مینیت، له بهر ئه وه هه موو فهرمودانه ی که له باره وه هاتون ، له وانه فهرموده که ی (علی) (خوای لئ رازی بییت) که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموی: ((الْعَيْنُ وَكَأَنَّ السَّهَ ، فَمَنْ نَامَ فَلْيَتَوَضَّأْ)) واته: چا و پته تی به ستنی کومه ، جا ههر که سیک خه و ت ، ئه وه با دهست نوئژ بگریته وه – چونکه دهست نوئژی شکاوه – [رواه أبو داود (۲۰۰/۳۴۷/۱) مع العون وإبن ماجه (۴۷۷/۱) وهو حديث حسن بپوانه الإرواء (۱۱۲) وصحيح أبي داود (۱۹۸) وصحيح إبن ماجه (۳۸۶)].
 جا ئه گهر خه و تن دهست نوئژ بشکینیت ، ئه وه له هوش چوون و نه مانی عه قل پیشت ده یشکینیت چونکه مروف زیاتر بی ئاگا ده کات .

(۴۹) له بهر فهرموده که ی (الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ) (خوای لئ رازی بییت) پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموی: ((تَوَضَّأُوا مِنْ لُحُومِ الْإِبِلِ ، وَلَا تَوَضَّأُوا مِنْ لُحُومِ الْغَنَمِ)) واته: دهست نوئژ له گوشتی ووشتر بگره وه به لام له گوشتی مه پ مه یگره وه [رواه أبوداود (۱۸۲/۳۱۵/۱) مع العون والترمذی (۸۱/۵۴/۱) وإبن ماجه (۴۹۴/۱۶۶/۱) وهو حديث صحيح بپوانه الإرواء (۱۵۲/۱) وصحيح أبي داود (۱۷۷) وصحيح إبن ماجه (۴۰۱)].

(۵۰) له باره ی دهست دانه زه که ره وه دوو فهرموده ی (صَحِيحٌ) مان هه یه له پووکه ش (ظَاهِرٌ) دا دژ به به کن ، ئه ویش فهرموده که ی (بُسْرَةُ بِنْتُ صَفْوَانَ) ه (خوای لئ رازی بییت) که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموی: ((مَنْ مَسَّ ذَكَرَهُ فَلْيَتَوَضَّأْ)) واته: ههر که سیک دهستی دا به زه که ریه وه با دهست نوئژ بگریته وه [رواه أبوداود (۱۷۹/۳۰۷/۱) مع العون وإبن ماجه (۴۷۹/۱۶۶/۱) والترمذی (۱۰۰/۱) والترمذی (۸۲/۵۵/۱) وهو حديث صحيح بپوانه الإرواء (۱۱۶) وصحيح أبي داود (۱۷۴) وصحيح إبن ماجه (۳۸۸)].

وه فهرموده که ی (طَلْقُ بْنُ عَلِيٍّ) (خوای لئ رازی بییت) که وا پیاویک پرساری کرد له پیغه مبهری خوا (ﷺ) له باره ی پیاویک دهست له زه که ری بدات ئایه دهست نوئژی له سه ره ؟ ئه ویش فهرموی: ((لَيْسَ فِيهِ وَضُوءٌ ، إِنَّمَا هُوَ مِنْكَ)) واته: نه ، دهست نوئژی له سه ر نییه ، له راستیدا ئه وه به شیکه له خوت

[رواه أبو داود (۱۸۰/۳۱۲/۱) مع العون وابن ماجه (۴۸۳/۱۶۳/۱) وهذا لفظه والنسائي (۱۰۱/۱) والترمذی (۸۵/۵۶/۱) وهو حديث صحيح برواه المشكاة (۳۲۰) وصحيح أبي داود (۱۷۵) صحيح ابن ماجه (۳۹۲)].

جا ئەم دوو فەرموودهیه له (ظَاهِر) دا دژ به یه کَن وهك باسماَن کرد ، به لَام له رَاسْتِیدَا وا نَبِیْه ، چونکه فەرمووده که ی (طَلَّق) ئاماژەیه کی جوانی تَیْدایه ئه ویش ئه وهیه که ده فەرمن: ((إِنَّمَا هُوَ مِنْكَ)) واته: له رَاسْتِیدَا ئه وه به شیکه له خَوْت . ئەمه ئاماژەیه که وا ئه وه دەست پیوه دانه که دەست نوێژ ناشکینیت دەست پیوه دانیکه به ئاره زووه وه نه بیئت ، چونکه له و حاله ته دا ده توانی ته شبیهی بکه یته هەر ئه ندامیکی تری لاشه وه ، به پیچه وانه ی ئه وه وه ئه گەر به ئاره زوو (شَهْوَة) وه دهستی پیوه بدریئت ، ئه وه دهست نوێژ ده شکینیت ، چونکه له و کاته دا وه کو ئه ندامه کانی تری لاشه نَبِیْه ، به م شپوهیه ههردوو فەرمووده که کَو (جَمَع) دهگریته وه ، ئەمه ش هه لبرژاردن و رای (شَيْخُ الْإِسْلَامِ إِبْنُ تَيْمِيَّةَ) یه ... [بروانه تمام المنه في التعليق على فقه السنة للألبانی (ل ۱۰۳)].

چەند تەییینییهك :

(أ) هه نديك له زانايان ده لێن: له یه کدانی پیستی پیاو و ئافره تی بیگانه (نا مه حره م) دەست نوێژ ده شکینیت ، به لگه شیان فەرمووده که ی خوای گه وره یه له سوره تی (المائدة : ۶) ﴿... وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا...﴾ ده لێن: (لَامَسَ) له (حَقِيقَة) دا به واتای دەست پیوه دان دیت ...

نیش ده لێم: له (أَصْل) دا هیچ شتیک دەست نوێژ ناشکینیت ، مه گەر به به لگه (إِلَّا بِدَلِيلٍ) ، جا ئه و ئایه ته ی سوره تی (المائدة : ۶) یش زانا یان له باره یه وه ده لێن: (لَمَسَ) به واتای (جَمَاع) کردنیش هاتوه له ئایه ت و فەرمووده دا ، وه لیره یشدا به و واتایه هاتوه ، وهك ئیمامی (عَلِي) و (تَرْجُمَانُ الْقُرْآنِ إِبْنُ عَبَّاسٍ) وا ته فسیریان کردوه ، وه (أَسْلُوب) ی ئایه ته که ش ئه وه ده گه یه نیت ، چونکه له پيشی ئایه ته که دا خوای گه وره باسی (طَهَارَة) به ئاو ده کات بۆ که سیک دهست نوێژی شکا بیئت ، که (حَدَّثُ الْأَصْغَرِ) ه ، وهك ده فەرمن: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ﴾ وه باسی (طَهَارَة) به ئاویش ده کات بۆ که سیک له شه ی گران بیئت که (حَدَّثُ الْأَكْبَرِ) ه ، وهك له پاش ئه وه ده فەرمن: ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا﴾ ، پاشان ئه گەر که سیک توانای (طَهَارَة) به ئاوی

.....

نه بوو ، له بهر نه خووشی یان له بهر سه فەر ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ﴾ ئه وه بۆ (حَدَّثُ الْأَصْغَرِ) که گه رانه وه یه له سه ر ئاو کردن ﴿أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ﴾ وه بۆ (حَدَّثُ الْأَكْبَرِ) یش که (جَمَاع) کردنه له گه ل ئافره تدا ﴿أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ﴾ ، ئه وه ته یمومیان بۆ بکه ن به خَوَل ، بۆ (حَدَّثُ الْأَصْغَرِ) و (حَدَّثُ الْأَكْبَرِ) یش ، ئه گەر ئاو دهست نه که وت ﴿فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ...﴾ (سورة المائدة : ۶).

که وا بوو هه ر وهك چۆن ﴿أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ﴾ به رانبه ری دەست نوێژه که یه ، که هه ردوکیان (حَدَّثُ الْأَصْغَرِ) ، به هه مان شپوه ﴿أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ﴾ به رانبه ری ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا﴾ ه ، که هه ردوکیان (حَدَّثُ الْأَكْبَرِ) ، به لَام ئه گەر بلییت (لَامَسَ) لیره دا به واتا دەست پیوه دانه ، ئه وه ئه و سووده نامینیت که له ئایه ته که وهرده گریت که وا خَوَل جیگه ی ئاو دهگریته وه بۆ (حَدَّثُ الْأَكْبَرِ) ، وهك چۆن جیگه ی دهگریته وه بۆ (حَدَّثُ الْأَصْغَرِ) ، وه له و کاته شدا کۆتایی ئایه ته که (مُخَالَف) هی پیشه که ی ده کات .

ئهمه جگه له و فەرموودانه یش که ئەم (أَصْل) ه به هیژ ده که ن ، له وانه فەرمووده که ی (عَائِشَة) (خوای لی رازی بیئت) که وا فەرمووی: ((أَنْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَبْلَ بَعْضِ نِسَائِهِ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ وَلَمْ يَنْوُضًا))

واته: پیغمبره‌ری خوا (ﷺ) ماچی هه‌ندیك له خیزانه‌کانی کرد ، پاشان ده‌رچوو بۆ نوێژ و ده‌ست نوێژی نه‌گرتوه [رواه الإمام احمد وأبو داود والترمذی والنسائی وابن ماجه وهو حديث صحيح صححه الألباني في المشكاة(٢٢٣) وصحيح أبي داود (١٧١) وصحيح ابن ماجه (٤٠٦) وصحيح الترمذی (٦٥)]. ئەم فه‌رمووده‌یه ئەگەر چی هه‌ندیك له زانایان به (ضعیف)یان زانیوه ، به‌لام له راستیدا ریگا‌کانی یه‌کتري به هیژ ده‌که‌ن ، وه له‌و زانایانه‌ی کۆن که ئەم فه‌رمووده‌یه‌یان به (صحیح) داناوه ، (إِبْنُ عَبْدِ الْبَرِّ) که فه‌رموویه‌تی: وروی هذا الحديث أيضا من طريق معبد بن نباتة ، وقال الشافعي : إن ثبت حديث معبد بن نباتة في القبلة لم أر فيها ولا في اللمس وضوءاً ، وه برواه (بِدَائِيَةُ الْمُجْتَهِدِ وَنَهَائِيَةُ الْمُقْتَصِدِ لِإِبْنِ رُشْدٍ) (٢٧/١) و(نَيْلُ الْأَوْطَارِ لِلْإِمَامِ الشُّوْكَانِيِّ) (٢٣٠/١-٢٣٣) که باسی ئەم مه‌سه‌له‌یه به جوانی ده‌که‌ن ، وه له باره‌ی ئەم فه‌رمووده‌یه‌وه (الشُّوْكَانِيُّ) ده‌فه‌رمی: صَحَّحَهُ إِبْنُ عَبْدِ الْبَرِّ وَجَمَاعَةٌ وَشَهِدَ لَهُ حَدِيثُهَا الْأَتِي بَعْدَ هَذَا ، وَالْحَدِيثُ يَدُلُّ عَلَى أَنَّ لِمَسِّ الْمَرْأَةِ لَا يَنْقُضُ الْوُضُوءَ وَقَدْ تَقَدَّمَ ذِكْرُ الْخِلَافِ فِيهِ . وه هه‌وه‌رها شه‌یخی فه‌رمووده‌ ناس (مُحَدَّثٌ) ی ئەم سه‌رده‌مه‌یش (شَيْخُ الْأَلْبَانِيِّ) تصحیحی ئەم فه‌رمووده‌یه‌یی کردوه ، وه‌ك ئاماژه‌مان بۆی کردوه .

وه هه‌روه‌ها فه‌رمووده‌که‌ی تری (عَائِشَةُ) (خوای لى رازی بیټ) که‌وا فه‌رمووی: ((كُنْتُ أَنَامُ بَيْنَ يَدَيْ النَّبِيِّ ﷺ) ، وَرَجُلَايَ فِي قَبْلَتِهِ فَإِذَا سَجَدَ غَمَزَنِي فَبَضْتُ رَجْلِي - وَفِي لَفْظٍ: فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَسْجُدَ غَمَزَ رَجْلِي -)) واته: له به‌ر ده‌ستی پیغمبره‌ری خوا (ﷺ) ده‌خه‌وتم _ کاتیک که نوێژی ده‌کرد _ وه هه‌ردوو پیم له لای قبیله‌یه‌وه بوو ، جا ئەگەر سوچه‌ی بېردایه ده‌یزانده منه‌وه _ پێی منه‌وه ، وه‌ك له (لَفْظٍ) یکیدا هاتوه _ منیش پیم ده‌کیشایه‌وه [متفق عليه برواهه فقه السنة (٤٧/١)].

.....

وه هه‌روه‌ها فه‌رمووده‌که‌ی (عَائِشَةُ) (خوای لى رازی بیټ) که‌وا فه‌رمووی: ((فَقَدْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ) لَيْلَةً مِنَ الْفَرَّاشِ ، فَالْتَمَسْتُهُ ، فَوَقَعَتْ يَدِي عَلَى بَطْنِ قَدَمَيْهِ وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ ، وَهُمَا مَنْصُوبَتَانِ ، وَهُوَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ ، أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ ، لَا أَحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَيَّ نَفْسِكَ)) واته: شه‌ویك له سه‌ر جیگا پیغمبره‌رم لى وون بوو ، جا به‌ دوایدا گه‌رام بینیمه‌وه ، ده‌ستم له سه‌ر هه‌ردوو پشت پێی دانا - له سوچه‌ بېردندا بوو - له مرگه‌وتندا بوو ، وه ده‌یفه‌رموو: خوایه من په‌نا به‌ په‌زنامه‌ندیت ده‌گرم له توپه‌بونت ، وه په‌نا به‌ لیبوردنت ده‌گرم له سزات ، وه په‌نا به‌ تو ده‌گرم له خۆت ، ... [رواه مسلم (١/٤٨٦) رقمه‌ و غیره].

جا ئەم دوو فه‌رمووده‌ (صحیح) ه به‌لگه‌یه‌کی پوونن له سه‌ر ئەوه‌ی که‌وا ده‌ست نوێژ له ده‌ست پێوه‌دانى ئافه‌ره‌ت ناشکیت ، وه (تَأْوِيلُ) کردنه‌که‌ی (إِبْنُ حَجْرٍ) یش له (فَتْحُ الْبَارِي) دا - به‌وه‌ی له‌وانه‌یه پیغمبره‌ری خوا (ﷺ) شتیکی له پێدا بوویت ، یان له‌وانه‌یه تاییه‌ت بیټ به پیغمبره‌ری خواوه (ﷺ) - (تکلف) ه و پێچه‌وانه‌ی (ظَاهِر) ه ، وه‌ك ئیمامی (صَنْعَانِي) له (سُبُلُ السَّلَام) دا (١٠٢/١) و ئیمامی (شُّوْكَانِي) یش له (نَيْلُ الْأَوْطَارِ) دا (٢٣١/١) وایان فه‌رمووه .

(ب) نه‌وانه‌ی که پێویست (واجب) ده‌ست نوێژی بۆ بگیریت نه‌مانه‌ن:

یه‌که‌م: نوێژ ، له به‌ر ئایه‌ته‌که‌ی سوهره‌تی (المائدة: ٦) که پێشتر باسمان کرد .

دووه‌م: سوور خوارنه‌وه به‌ ده‌وری مالی خوا گه‌وره‌ دا (الکعبة) ، له به‌ر فه‌رمووده‌که‌ی (إِبْنُ عَبَّاسٍ) (خوای لى رازی بیټ) که‌وا پیغمبره‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمووی: ((الطَّوَافُ بِالْبَيْتِ صَلَاةٌ ، وَلَكِنَّ اللَّهَ أَحَلَّ فِيهِ الْمَنْطِقَ ...)) واته: سوور خوارنه‌وه به‌ ده‌وری (کعبه‌) دا نوێژه ، به‌لام خوای گه‌وره قسه‌ کردنی تیدا هه‌لال کردوه ... [رواه الترمذی (٢/٢١٧/٩٦٧) . وهو حديث صحيح برواهه صحيح الجامع (٣٩٥٤)].

وه جگه بۆ نوێژ و (طَوَاف) هه‌یج به‌لگه‌یه‌کی (صحیح) مان نییه که‌وا ده‌ست نوێژ بۆ هه‌یج شتیکی تر پێویست بیټ .

(ج) نه‌وانه‌ی که سوننه‌ته ده‌ست نوێژی بۆ بگیریت نه‌مانه‌ن:

یه کهم: زیکری خوا ، له بهر فرموده که ی (المُهَاجِرُ بْنُ قُتَيْبَةَ) (خوای لى رازی بیئت) که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرمودی: ((... إِيَّيْ كَرِهْتُ أَنْ أَدُكَّرَ اللَّهُ إِلَّا عَلَى طَهَارَةٍ)) واته: له راستیدا من پیم خوش نییه زیکری خوا بکه م مه گهر به دست نویژوه [رواه أبوداود (۱۷/۳۴/۱) مع العون واللفظ له وابن ماجه (۳۵۰/۱۲۶/۱) بروانه السلسله الصحیحة (۸۳۴) وصحیح أبی داود (۱۳) وصحیح ابن ماجه (۲۸۰)].

دووهم: خهوتن ، له بهر فرموده که ی (الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ) (خوای لى رازی بیئت) ((إِذَا أَخَذْتَ مَضْجِعَكَ فَتَوَضَّأْ وَضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ ...)) واته: ئەگەر چویتیته سهر جیگات بۆ خهوتن ، ئەوه دهست نویژ بگره وهکو دهست نویژ گرتنت بۆ نویژ [رواه البخاری (۶۳۱۱/۱۰۹/۱) مع الفتح ومسلم (۲۷۱۰/۲۰۸۱/۴)].

سینیهم: لهش گران ئەگەر ویستی شت بخوات یان بخواته وه یان بخویتی یان دووباره جیماع بکاته وه ، له بهر فرموده که ی (عَمَّارُ بْنُ یَاسِرٍ) (خوای لى رازی بیئت) که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) ((رُحِّصَ لِلْجُنُبِ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ أَوْ يَشْرِبَ أَوْ يَنَامَ أَنْ يَتَوَضَّأَ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ)) واته: روخسه تی داوه به وه که سه ی له شی گران بیئت ئەگەر ویستی خواردن بخوات یان خواردن بخواته وه یان بخویتی ، که وا دهست نویژ بگریت وهکو دهست نویژی نویژ [رواه أبوداود (۲۲۲/۳۷۵/۱) مع العون وهو حدیث صحیح بروانه الوجیز (ل ۳۹)].

وه له بهر فرموده که ی (أَبُو سَعِيدٍ) (خوای لى رازی بیئت) که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرمودی: ((إِذَا أَتَى أَحَدَكُمْ أَهْلُهُ ثُمَّ أَرَادَ أَنْ يَعُودَ فَلْيَتَوَضَّأْ)) واته: ئەگەر یه کیکتان چوه لای خیزانه که ی - جیماعی له گه لدا کرد - پاشان ویستی دوو باره ی بکاته وه ، ئەوه با دهست نویژ بگریته وه [رواه مسلم (۳۰۸/۲۴۹/۱) وغیره].

چوارهم: پیش غوسل کردن ، ئیتر غوسلی سوننهت بیئت یان پیویست ، له بهر فرموده که ی (عَائِشَةُ) (خوای لى رازی بیئت) که وا فرمودی: ((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ إِذَا اغْتَسَلَ مِنَ الْجَنَابَةِ... ثُمَّ يَتَوَضَّأُ وَضُوءَهُ لِلصَّلَاةِ)) واته: پیغه مبهری خوا (ﷺ) ئەگەر غوسلی بگردایه له لهش گرانی ... پاشان دهست نویژی دهگرت وهکو دهست نویژی نویژ [رواه مسلم (۳۱۶/۲۵۳/۱)].

پینجهم: ئەگەر خواردنیک بخوات به ناگر برژاو بیئت ، له بهر فرموده که ی (أَبُو هُرَيْرَةَ) (خوای لى رازی بیئت) که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) فرمودی: ((تَوَضَّأُوا مِمَّا مَسَّتِ النَّارُ)) واته: دهست نویژ بگرنه وه له وهی ناگر لیتی دابیئت [رواه مسلم (۳۵۲/۲۷۲/۱)].

وه ئەوه فرمانه ییش بۆ سوننهت ه ، له بهر فرموده که ی (عَمْرُو بْنُ أُمَيَّةِ الضُّمَرِيِّ) (خوای لى رازی بیئت) که وا فرمودی: ((رَأَيْتُ النَّبِيَّ يَحْتَرُّ مِنْ كَثْفِ شَاةٍ فَأَكَلَ مِنْهَا فِدْعِي إِلَى الصَّلَاةِ ، فَقَامَ وَطَرَحَ السَّكِينِ وَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ)) واته: بینیم پیغه مبهری خوا (ﷺ) به چه قو له دهستی شه کیکی دهبری ولیی دهخوارد ، جا که بانگ درا بۆ نویژ چه قو که ی دانا و نویژی کرد و دهست نویژی نهگرت ه وه [رواه البخاری (۲۰۸/۳۱۱/۱) مع الفتح ومسلم (۳۵۵/۲۷۴/۱) وهذا لفظه].

شه شهه م: بۆ هه موو نویژیک ، له بهر فرموده که ی (بُرَيْدَةَ) (خوای لى رازی بیئت) که وا فرمودی: ((كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ الْفَتْحِ تَوَضَّأَ وَصَلَّى الصَّلَاةَ بِوَضُوءِ وَاحِدٍ . فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ فَعَلْتَ شَيْئًا لَمْ تَكُنْ تَفْعَلُهُ ؟ فَقَالَ: عَمْدًا فَعَلْتُهُ يَا عُمَرُ)) واته: پیغه مبهری خوا (ﷺ) بۆ هه موو نویژیک دهست نویژی دهگرت ، جا که پوژی (فتح) ی (مکه) هات دهست نویژی گرت ومه سحی له سهر ههردوو (خُف) هکانی کرد وهه موو نویژه کانی به یهک دهست نویژ کرد ، جا (عمر) پیی ووت: ئە ی پیغه مبهری خوا تو ئەمرۆ شتیکت کرد له پیشدا نهتده کرد ؟ ئەویش فرمودی: به قهسته وه کردم ئە ی (عمر) . [رواه مسلم (۲۷۷/۲۳۲/۱) وغیره].

ده و نه مه : له کاتی هه موو دهست نوێژ شکاندنیکدا ، له بهر فهرمووده که ی (بِلال) (خوای لى رازی بیئت) که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) پئی فهرموو: ((بِمَا سَبَقْتَنِي إِلَى الْجَنَّةِ ، إِنِّي دَخَلْتُ الْبَارِحَةَ الْجَنَّةَ فَسَمِعْتُ خَشْخَشَتِكَ أَمَامِي ؟ فَقَالَ بِلَالُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَذْنُ قَطٍ إِلَّا صَلَّيْتُ رَكَعَتَيْنِ ، وَلَا أَصَابْتَنِي حَدَثٌ قَطٍ إِلَّا تَوَضَّأْتُ عِنْدَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ﷺ) : لِهَذَا)) واته : به چی پیشم که وتی له به هه شت ئه ی (بِلال) من دوینی چومه به هه شته وه جا کویم له خشخشهت بوو له پیشمه وه ؟ (بِلال) یش ووتی : ئه ی پیغه مبهری خوا هه ر کاتیک بانگم دابیت ئیلا له پاشیدا دوو رکات نوێژم کردوه ، وه هه ر کاتیکیش دهست نوێژم شکابیت ئیلا له و کاته دا دهست نوێژم گرتوته وه ، جا پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموو : له بهر ئه وه یه [رواه الترمذی (۳۷۷۲/۲۸۲/۵) وهو حديث صحيح برواهه صحيح الجامع (۷۸۹۴)].

هه شته مه : پاش پشانه وه ، له بهر فهرمووده که ی (مِعْدَانُ بْنُ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ) (خوای لى رازی بیئت) ((أَنْ رَسُولَ اللَّهِ (ﷺ) قَاءَ فَأَفْطَرَ فَتَوَضَّأَ...)) واته : پیغه مبهری خوا (ﷺ) پشایه وه جا پوژوه که ی شکاند و دهست نوێژی گرتته وه [رواه الترمذی (۸۷/۵۸/۱) وإسناده صحيح برواهه تمام المنة (ل ۱۱۱)].

نویه مه : پاش مردو هه لگرتن ، له بهر فهرمووده که ی پیغه مبهری خوا (ﷺ) : ((مَنْ غَسَلَ مِيْتًا فَلْيَغْتَسِلْ وَمَنْ حَمَلَهُ فَلْيَتَوَضَّأْ)) واته : هه ر که سیک مردوویه کی شوژده وه با خوئی بشوړیت وه هه ر که سیک هه لگرت با دهست نوێژ بگریته وه [رواه احمد (۴۸۶/۱۴۵/۲) وغيره].

وه ئه م فهرمانه یشه بو سوننه ته ، له بهر فهرمووده که ی (إِبْنُ عَبَّاسٍ) که وا پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموو : ((لَيْسَ عَلَيْكُمْ فِي غُسْلِ مِيْتِكُمْ غُسْلٌ إِذَا غَسَلْتُمُوهُ...)) واته : پیویست نییه له سهرتان خوۆتان بشوون ئه گه ر مردوویه کتان شوژده وه [رواه الحاكم (۳۸۶/۱) والبيهقي (۳۹۸/۳) وهو حديث حسن برواهه أحكام الجنائز للألبانی (ل ۵۳)].

له بلاو کراوه کانی مالپه ری ئیمان وه ن

www.imaan1.com

هه میشه له گه لمان بن بو نوویبونه وه ی ئیمان

imaanonekurd@yahoo.com